

**ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИРОБІВ ТРАНСПОРТНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТИХ
РЕСУРСОСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**IMPROVING THE QUALITY OF TRANSPORTATION PRODUCTS FOR
THE APPLICATION OF ENVIRONMENTALLY RESOURCE-SAVING
TECHNOLOGIES**

Г.Л. Комарова, Д.М. Титар

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

Komarova H., Tytar D.

Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

Розробка екологічно чистих методів нанесення захисних покриттів на метали, до яких відноситься і парооксидування, є актуальним завданням транспортного матеріалознавства.

Результати дослідження термохімічного формування покриттів, в середовищі перегрітої водяної пари дозволили розробити технологію нанесення багат шарових покриттів з більш широким діапазоном фізичних та триботехнічних властивостей, ніж традиційні.

Обробка виробів в тліючому розряді, або за допомогою вакуумно-плазмових технологій переконливо доводить, що електричне поле впливає на формування покриття.

Якщо формувати покриття на металі під впливом перегрітих водних парів та електричного поля, то при варіюванні напрямком і величиною цього поля можна управляти якісним і кількісним складом хімічних елементів, які входять до складу покриття. А це забезпечує необхідні фізико-технічні параметри покриття.

На рис. 1 наведені рентгенівські дифрактограми захисних покриттів отриманих в атмосфері перегрітої водяної пари при температурах 600⁰С та 450⁰С без впливу електричного поля та при температурі 450⁰С з впливом електричного поля напруженістю 2·10⁶ В/м, коли до виробу підключений позитивний потенціал.

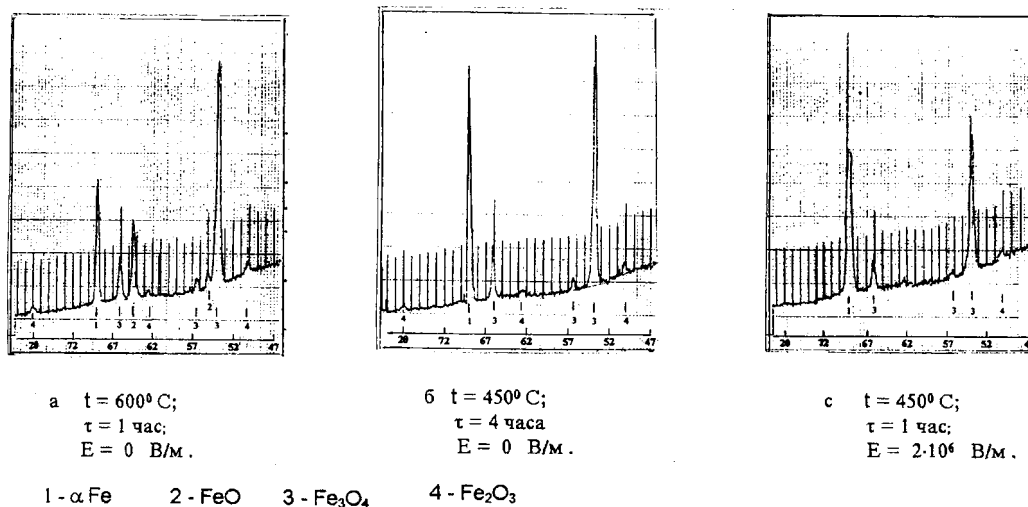

Рисунок 1 – Дифрактограми захисних покриттів

Обробка, отриманих дифрактограм, показала, що фазами оксидної плівки є оксиди FeO , Fe_3O_4 і Fe_2O_3 . Інших фаз в структурі окисної плівки не виявлено.

Електричне поле найбільш сильно впливає на кількісний розподіл окисних фаз в оксидній плівці при низьких температурах обробки виробу, зі збільшенням температури цей вплив слабшає.

Окисна плівка отримана парооксидуванням зі сталі 20 при температурі 450°C має наступний фазовий склад: гематит 15%, магнетит 85% (без застосування електричного поля); гематит 15%, магнетит 85% (із застосуванням електричного поля).

Окисна плівка, отримана парооксидуванням зі сталі 20 при температурі 600°C має наступний фазовий склад: гематит 10%, магнетит 55%, вюстит 35% (без застосування електричного поля); гематит 12%, магнетит 56%, вюстит 32% (із застосуванням електричного поля).

Зі зниженням температури, при якій обробляється зразок, тепловий вплив на фізико-хімічні процеси зменшується, в порівнянні з електричним впливом на ці ж процеси. В результаті дії електричного поля збільшується потік іонів кисню до поверхні оксидної плівки. Отже, підвищується концентрація іонів кисню в оксиді, що призводить в кінцевому підсумку до незначного підвищення гематиту відповідно до діаграми стану системи залізо-кисень.

Слід звернути увагу на той факт, що захисні покриття отримані при 600°C і без електричного поля та захисні покриття отримані при 450°C при накладанні електричного поля, мають однакові товщини шару гематиту і практично однакові товщини шару магнетиту.

Дослідження хімічних параметрів цих покриттів, проведені методом скануючої електронної мікроскопії, підтвердили зміну концентрації в них елементів.

Результати досліджень показують, що при впливі електричного поля на насичуюче середовище можна отримувати в одному технологічному циклі різні за складом, а відповідно і за властивостями покриття. Це дає можливість розширити функціональні можливості парооксидування, як процесу ХТО в цілому та застосування його для деталей транспортного призначення.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ТА ПРОЦЕСУ ЗНОШУВАННЯ ЦИЛІНДРО-ПОРШНЕВОЇ ГРУПИ

PECULIARITIES OF WORK AND PROCESS OF WEARING OF CYLINDER-PISTON GROUP

С.С. Тимофеев, М.А. Колесник

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

Tymofeiev S., Kolesnyk M.

Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

Статистичний аналіз показує, що більшість пар, які труться, виходять з ладу у зв'язку зі їх зносом. На відновлення та ремонт деталей і обладнання в Україні витрачається щорічно значні суми державних та приватних коштів. Серед них домінуючу роль займають деталі циліндро-поршневої групи дизельних двигунів. Підвищення їх надійності та довговічності є дуже важливою задачею залізничної промисловості. Відмова у роботі двигуна викликають довгочасний простій, значні затрати запасних деталей, підвищують витрати на обслуговування та експлуатацію.

Циліндро-поршнева група, зокрема, поршень, кільця та гільзи циліндрів, працюють під дією високих тисків, сил інерції та температури, іддаючись інтенсивному зносу. Зворотньо-поступальні рухи поршня, зі змінною швидкістю при змінних температури, тиск і шарів змазки, створюють складні режими тертя поршня та кільця по дзеркалу циліндрів. У верхній зоні зупинки поршневого кільця у камери згорання температура середовища досягає 350⁰С, яка падає до 70-90⁰С у нижній частині гільзи.

У двигунах найбільш схильні до теплових та механічних навантажень верхня частина гільзи. Саме тут температура та тиск газів найбільш висока. Нижня частина гільзи знаходиться в кращих умовах так, як приймає менше тиску та теплове навантаження. При руху поршня сила тертя між кільцями та гільзою досягає свого максимуму в момент зміни напрямлення руху, тобто коли швидкість поршня прагне до 0.

Притирка та утримання змазки на внутрішній (робочій) поверхні гільзи циліндра досягається за допомогою хіміко-термічної обробки, котра утворює спеціальний шар з покращеними антифрикційними характеристиками.

Товщина змащувальної плівки між поршнем та гільзою змінюється в залежності від температури, тиску й швидкості ковзання. По довжині циліндру